

nos non habere pro nostra sententia rationem, & experientiam, quia si femel admittitur humidum esse, quod aliud termino facile terminaretur, difficile proprio, jam constat & ratione, & experientia aere esse aqua humidiorum; ad auctoritatem Sacrae Scripturae iam diximus nu. 69.

Ad rationem Complur. dicimus frigiditatem utique esse aptiorem dispositionem ad humiditatem communiter dictam, scilicet vaporatam, qualis est aqua, quia aliquo modo confringit illum humorem, ne ita distillat, & juvat eius adhærentiam, quod non facit calor, sic etiam calor evaporare dicitur humiditatem, non quamlibet, sed vaporatam, qualis est aqua, æque idem existens in aere nihil de ejus humiditate evaporat, quia non est vaporosa, ac etiam quia nec calor, nec frigus agunt in proprio subiecto contra humiditatem. Ex quo etiam patet ad Conf. pisces enim petunt majorem humiditatem vaporatam, quam aves, & phlegma in eodem sensu dicitur cæteris humoribus humidius; & in hoc denique sensu explicari debent, ac intelligi Medici, ac etiam Aristot. cum interdum dicunt aquam esse humidiorum aere, loquuntur enim de humiditate vaporata, & mædiativa, quæ sola à vulgo pro humiditate agnoscitur, & recipitur, licet re vera vaporatissima, & adhærentissima non sit de ratione humiditatis, ut sic, metalla namque liquefacta, & fulva sunt humidiora, nec tamen hæmunt corpus tangens, nec tangunt hæmunt corpus, & ex hoc eodem fundamento plura alia argumenta dantur possunt, quæ in hac materia videntur, nimirum, quod corpora humore pinguiusculi, quod Luna humidissima planeta prædominatur aquæ, non aeri, & consimilia, hæc enim omnia concludunt de humore vaporoso, difficultatis autem remittitur humiditas aquæ, quam aeri, ob densitatem materię, in qua velut magis unita fortius se tueret, & validius contrario resistit.

79 Secundo obiicit, quod aqua non fit in summo frigida, sed potius terra, quia nix, & alia methæora glaciati nimio frigore, ergo si aqua esset in summo gradu frigida, natura sua glaciaret. Nec valet communis responsio, ait Arriag. aquam congelari propter exhalationes terreas, quæ in eodem concurrunt; nam glacies est levior, quam aqua, ideo supernat, ergo est purior quam aqua fluida, imò si in aqua fluida erant sparsuli pulvululi, cum primum congelatur, cadunt omnes infra, ergo non habet plus de terreis exhalationibus, alias deberet esse gravior, non ergo recurrit potest ad aliam causam congelationis, quam ad frigus. Tum 2. quia experimur aquam magis, & magis infundari, & nyem esse ipsa frigidiorum, & quidam fontes frigidissimi tenentur vulgo pro miraculo, quod autem juxta naturam est, miraculorum ceteri non debet. Tum 3. aqua est humidior, ergo necesse est summè frigida, quia humiditas obtundit vim frigiditatis, & caloris, sicut contra siccitas utriusque vires acuit, unde cum in terra reperitur frigus cum siccitate conjunctum, inestibus erit in terra, quam in aqua. Tum 4. humiditas diffundit, remouet ab aqua, quam frigiditas, igitur videtur esse magis humidior, quam frigida. Tum 5. nam aliquo effluet ineta pisibus, qui eam habent ut propriam regionem, effluet ineta hominibus, ut eam biberent, & irrigationi plantarum, ad quam natura sua ordinatur. Tum 6. terra magis ab igne distat, & Cælo, elique corpus magis densum, grave, & immobile, quam aqua, ergo est frigidior aqua, quia hæc omnia à frigiditate proveniunt. Tum denum, aqua minus frigidificat, quam terra, nam loca maritima sunt mediterraneis calidiora, ergo, &c.

Respond. ad 1. negando adequatam congelationis causam esse frigus, nam experimur aquam in vitro, vel ære valde inclamam, & circumfusa nive quantumvis infrigidatam nunquam glaciari, concurrunt ergo ad congelationem etiam aliqua exsiccatio, siccitas enim juvat ad reddendum corpus solidum, & durum, unde nix ex salis asperione glaciatur; concurrunt etiam admixtio terrestrium exhalationum, quæ in quendam humorem & succum conversæ sunt veluti coagulam ad eam congelandam; & fallum est cum aqua fluida glaciatur, pulvululos sparsos descendere; virtute enim frigus omnia concrefcunt, quæ ibi adveniunt, unde frigus dicitur ætherogenea congregare, & quidem in glacie nedum pulvululi adveniunt concrefcunt, sed pisces, ligna, & integra luti frustula, & dum descendunt ac in rimas abeunt, interdum evaporare videtur, signum evidens nonnullas exhalationes esse in eo reclusas; idè autem aquæ supernat, quia permixtum habet etiam vaporem aereum, qui in aqua illam attollit, ut dicitur est in Methæor. Angelit. tamen lib. citat. pag. 43. pro causa adequatæ congelationis assignat influentiam cœlestem nitam confringere, & halitum leve commiscere. Ad 2. aqua circa nos posita est valde impura, multique exhalationibus permixta, si autem poneretur in suo flatu naturali, non posset frigidari, nec nix esset ea frigidior; & eadem ratione fontes frigidissimi, in quibus aqua multum habet suæ puritatis, habetur loco miraculi, quia non experimur aquas, nisi mixtas. Ad 3. humiditas non obtundit vis caloris, & frigiditatis secundum propriam entitatem, ac intentionem, sed solum in ordine ad actum secundum calefactionem, vel infrigidandam, & idè potest esse intensum frigus, tam cum humiditate, quam cum siccitate. Ad 4. facilis remouetur ab aqua frigus, quam humiditas, non quia in ipsa sit remissus, sed quia est minoris resistentiæ, quam sit humiditas, licet sit majoris activitatis. Ad 5. aqua marina & saldestine, & cœlesti calore temperatur, quantum sufficit ad pisces alendos, & sic etiam aqua dulcis apud nos, ut sine damno oporari possit, & ad irrigationem plantarum deservire, unde quidam fontes ex penitioribus terre lateribus erunt pentes, quod non perdit solaris calor, sunt nocti, & ad potationem prorsus idonei. Ad 6. negat consequ. nam ut advertimus artic. precedenti, elementa non habent qualitates eis

connaturales à Cælo, sed à propria forma densitas, & immobilitas, ut notat Angelit. citat. non sequuntur ad solum frigus, sed ad frigus cum siccitate permixtum, quam mixtionem habet terra præ præter elementis, & ac etiam sicut fumma levitas non sequitur simplicem calorem, sed junctum summæ raritatis, & aliis qualitatibus, quæ in igne condantur, sic fumma gravitas non sequitur solum frigus, sed junctum cum fumma densitate, & aliis qualitatibus terræ convenientibus. Ad ultim. negat. assumptum, nam tactus ipse testatur, quod cæteris partibus aqua semper frigidior est terra, regiones autem maritimæ sunt mediterraneis calidiores, ego præsertim quia methæora frigida, ut nix, glacies, &c. diutius morantur in terra, quam in mari, & in finitimis regionibus, nam in terra ob ejus siccitatem diu servatur, sed in mari, & circa mare ab humido aqua citò dissolvuntur.

Tertio obiicit, quod terra non fit summè sicca, quia tunc non haberet partes continuas, nam ad continuamentum requiritur aliqua humiditas, & omne siccatum pulverizatur ex Aristot. 2. de gen. 49. Resp. Arist. ibi loqui de continuata mixtura, ut patet ex iplo contextu, in qua plura elementa debent concurrere, & non possent inveniri continuari fine aliquo humore, id tamen verum non est univèrsaliter de qualibet continuata; concedimus nihilominus terram in sua naturali dispositione ob summam ejus siccitatem non habere partes inter se bene compactas, & coherentes, sed potius esse corpus friatum, & comminatum; sed quia etiam habet frigiditatem excellentem, & frigidus est confringens, & coadunans, latendum est, ex hoc capite ejus partes habere aliquam conspationem, & consitentiam. Dices ergo ignis quia nullum participat frigus erit corpus omnino friatum, & comminatum. Negatur consequ. quia licet nullum habeat admixtum frigus, tamen ex alio capite non habet siccitatem in summo; & quando eam haberet, adhuc non deberet ceteri omnino discontiguam, & in indivisibilia resolutam, sed solum esse corpus friatum magis, quam terra, & comminatum; unde bene ait Angelit. citat. quod alia est continuata, alia partium tenacitas, ad primam non requiritur humiditas, sed tantum ad secundam.

80 Dicimus secundò, nec aere esse in summo calidum, nec aquam in summo humidam ex Aristotele loc. cit. & probatur quoad utramque partem; quoad primam quidem, nam experientia docet aere non esse ita calidum, sicut est ignis, quia non ita facile recipere frigus, imò difficilius, quam ignis, quia major densitas licet juvat ad agendum, ita ad resistendum, ergo facilis potest aere resistere, quam ignis, cum sit crassior, tum quia bonum univèrsi ita expulsi, nam si esset calidus in summo utique ad respirandum idoneus non esset. Altera pars probatur, quia magis est fluidus aer, quam aqua, ergo est magis humidus, tenetur consequ. quia ut nuper dicebamus, ex hac definitione propria est glacianda humiditas, non ex irrigatione, ad summum experientia constat, quia aer etiam tenuissimos poros penetrat, tum quia aqua interdum propriis continetur terminis, ut cum in pulvere labitur, tunc enim globosus, & sphericum assumit figuram, non sic aer; & etiam cum gelatit, tunc enim quoque propriam retinet figuram, quod aeri nunquam contingit.

Contra hanc conclusionem obiicit Primò, quia si qualitates non debentur, cuiuscunque elemento in summo, male colligitur Aristotele. ex combinatione qualitatum distinctionem elementorum, & numerum; & quia combinationes possibiles qualitates accipiendo alteram in gradu remissio sunt, penè innumerabiles, atque ita infinita resistunt elementa, probatur assumptum, nam possumus v. gr. accipere calorem, ut odio, primò cum siccitate, ut septem, deinde cum siccitate ut festis, ut quatuor, & sic deinceps etiam procedendo per partes proportionales. Deinde arguit Mercen. cum symbolum elementum generatur ex symbolo, communis qualitas eadem manet in genito, quæ præfuit in corrupto ex Arif. de gen. 24. & lib. 2. 26. & altera tantum corruptum, generetur ergo aqua ex aere, tunc in materiam aeris opus est introducere, nisi frigiditatem, & cum hæc exigitur in summo à forma aquæ, & ex alia parte humiditas aeris, quæ eadem perseverat, sit fumma, jam in aqua genita simul erunt fumma frigiditas, & fumma humiditas. Tandem arguitur, & est præcipuum fundamentum tribuentium elementis ambas qualitates in summo, si aliqua qualitas alicui convenit elemento in gradu remisso, vel convenit ei sine admixtione contrarii, vel cum illa, neutrum dici potest, ergo, &c. prob. minor quoad primam partem, tum quia qualitas remissa habens contrarium non aliter remittitur, quam per admixtionem contrarii, s. Phys. 1. 9. nec alius invenitur inter qualitates contrarias intentionis, & remissionis modus, tum quia potest aliquo qualitas illa remissa intendi usque ad summum in instanti, quia nulla erit resistentiæ ex parte passivi, cum hæc præfuit ex contrario attendatur, tum quia potest v. g. in aere introduci frigus absque eo, quod expellatur calor, quia frigus remissum stat cum remisso calore, quia ratione semel inductum non possit amplius aer illud à se excutere, & sic perpetuo maneret in statu violento, & idem frigiditas, si etiam ab igne in aere induceretur unus gradus caloris supra excellentem ei connaturalem, nunquam enim posset aer illum gradum caloris à se expellere, cum non habet admixtum ullum gradum qualitatis oppositæ. Probatur eadem minor, quoad aliam partem, tum quia tunc quodlibet elementum haberet duas qualitates contrarias invicem contemperata, quod est proprium mixtura, & directè pugnat cum constitutione simplicis elementi, quod quæ tale, nullam pugnam in se admittit mixtionem ex contrariis; tum quia vel ambo hæc duo contraria remissa essent à forma elementi, vel alterum ab extrinseco, non primum, quia tunc ut

simplex

simplex natura esse emanatæ duarum contrariorum qualitatum, ut caloris & frigiditatis, neque secundum quia tunc male diceretur elementum tale esse ex natura sua, quia quod convenit alicui ab extrinseco, non competit ei ex propria natura; & insuper ponatur casus, Deum producere terram cum omnibus suis qualitatibus, quæ naturaliter à forma terræ dimanant, habebit ne terra aliquid humiditatis? si affirmes, percontamur à quo cum nullum sit agens extrinsecum, quod illam communicet, neque videtur, quia necessitate Deus debeat illam producere.

81 Resp. ad 1. neg. consequ. quia Arist. colligens distinctionem, & numerum elementorum ex combinatione qualitatum in illas partitus est per gradus intensos, & excellentes, non autem per remissos, & nos in presenti cum dicimus aere non esse in summo calidum, nec aquam humidam, non idcirco esse adhibebimus prædictas qualitates in gradu remisso, sed in excellenti, & prope summum; & excedit nos alibi dist. rationem illam Arif. non esse necessarium, sed dumtaxat probabilem. Ad 2. fallum est illud assumptum, ut constat ex disp. 6. & quando etiam admittitur, nihil concluderet, tunc enim dicendum esset cum Averr. 2. de gen. com. 29. quod dum ex aere generatur aqua, tunc eadem numero manet humiditas in aqua, quæ præfuit in aere, at non in eodem gradu, quæ erit in aere, sed remittitur, quantum sufficit pro aquæ constitutione. Ad 3. divisi sunt Audores in eus solutione Comb. 2. de gen. c. 3. qu. 5. art. 4. cum Marfil. in hoc loco concedunt qualibet excellentem elemento convenientem impleri usque ad totam latitudinem, ut odore admixtionem contrariæ qualitatis, & idem tenet Zab. cit. sed 2. impugnationem illatam contra hanc partem non solvant, imò nec adducunt, & sanè nobis videtur ratio satis efficax, ob quam libenter ad aliam declinamus partem cum Saxon. qu. 2. hujus libri Alex. 1. Methæor. com. 1. 3. Zimar. theor. 18. Compl. cit. qu. 3. Tolet. 2. de gen. q. 6. Ruv. c. 3. q. 18. Arriag. & alii, qui tamen non præfata ratione oppositam impugnant partem, sed aliis minoris momenti, & facile solubilibus; & in hac parte, quam eligimus, non magnum videmus difficultatem, cur enim licet lumen minus potest produci à luminoso minori fine admixtione contrarii, ita non potest ab aliqua forma elementari proficere calor minus intensus quam ab alia, qui sit ideo remissus præcisè, quia habet pauciores Poros, ut itaque dicere elementum naturale non habere latitudinem odori gradum ad qualitem, quam possit produci prope summum, & hoc quia sit illius naturæ, & sic cessant omnes instantiæ factæ, quia non opus est querere, per quid impletur latitudo remanens usque ad octavam gradum, quia negamus ullam tamen remanere latitudinem; Si verò placeat concedere talem latitudinem, tunc negandum est opus esse, quod talis fit tempera expleta usque ad octavam, & absolute concedendum posse dari qualitem remissam fine admixtione contrarii; Et ad Arif. a. Phys. dicimus ipsum locum calidum, quo qualitates habens contrarium per actionem contrarii remittitur alteri, ut in proposito, ubi qualitas elementaris idè remittitur, quia in tali gradu dimanant sua forma, nec potest produci in intensiori, concedi etiam potest iterationem in eo casu fieri in instanti, neque hinc sequitur, ut aliqui urgent, corruptionem illius elementi, & generationem alterius in instanti futuram, quia præter illam qualitem habet aliam in summo successivè expellendam; ac etiam negari potest fieri illam alterationem in instanti, licet enim in aere v. g. non sit qualitas summo calori per se, & directè resistens, ad tamen humiditas, quæ indirectè resistit, quatenus repugnat eam cum summo calore in aere; concedendum autem est, in eo sensu posse aliquem gradum frigus in aere recipi fine expulsiōne caloris, non tamen illi perpetuò retinere, quibus, quia est in minori latitudo non sit expleta usque ad octavam gradum, non tamen in aere petit naturaliter expleri nec per similem, nec per oppositam qualitem, imò tali complemento renitur ipsa aeris naturæ, quia natura etiam à se depelleret gradum caloris, qui superaret excellentem, & sua virtute le reduceret ad nativam suam intentionem.

82 Dicimus 3. potest probabiliter sustineri ignem summè siccatum esse, & terram summè frigidam, ac etiam oppositum, scilicet ignem esse dumtaxat siccatum prope summum, & terram eodem modo frigidam; & hoc quia pro neutra parte videtur ratio cogens; prima enim pars solet probari, quia ignis est maxime calidus, ergo etiam maxime siccat, aliquo potest magis exsiccare, & consequenter rarefieri, tum quia videmus ignem omnem absumere humiditatem, ut patet in cineribus, tum quia ignis non potest in se convertere terram, nam major siccatas à minori operari non potest; Terra etiam erit fumme frigidior propter ejus maximam gravitatem, & densitatem, quæ proveniunt ex frigore: tum quia in æstate maximum viget frigus in specubus, & locis subterraneis. Altera quoque pars probatur, tum quia diversæ formæ speciei non videntur populare pro dispositione eandem qualitatem, & in eodem gradu, ergo si aqua est summè frigida, talis nequit esse terra, & si terra est summè sicca, talis non erit ignis; tum quia in unoquoque genere debet assignari unum primum, & maximum, quod sit caput, & origo illius generis, ergo in genere frigiditatis, & siccitatis nequeunt esse duo in summo frigida, & sicca, tum quia si ambe qualitates alicui elemento convenirent in summo, non possit assignari, quem sit primarius, & ei magis propria; tum tandem quia super refrigerat aqua, quam terra; ita probat Ruvius hanc partem.

Sed si rationes pro neutra parte concludunt; non quidem pro prima parte quia bene potest stare summus calor cum excellenti siccitate; sicut minor calor stat in aere cum fumma humiditate, & negatur ignem posse magis defecari, quam modò sit, id enim repugnat

suæ naturæ, & formæ substantiali, & quod etiam posset exsiccare, non sequitur posse magis rarefieri, quia raritas sequitur ad calorem, non ad siccitatem; & ignis omnem absumit humiditatem non tantum actione siccitatis, sed etiam caloris, cuius vi partes humiditas extenuat, & in halitus resolvit, & cum terram in se convertit, pugna non fit inter qualitates symbolas, sed inter dissimulas, & calor frigus superat, quomodo etiam ex maxima gravitate, & densitate terræ non necessario deducatur fumma frigiditas superius patuit; sentitur autem in æstate frigus in subterraneis specubus magis etiam, quam in profundo maris, quia facilis penetrat Sol profunditatem maris, quam terra, sed si in illis specubus esset aqua, hæc longè frigidior appareret, quam terra. At nec etiam rationes pro altera parte sunt necellariæ; non prima, quia licet una qualitas esset consimilis etiam in gradibus in ambobus elementis, adesse tamen alia qualitas opposita pro peculiari dispositione; nec secunda, nam dummodò sit una prima siccitas, & una prima frigiditas, parum refert, quod fit in diversis subiectis plurifacita, sicut de albedine, & nigredine nullo inconvenciens foret, quod plura subiecta specie distincta sint fumme alba, vel fumme nigra; nec tertia, quia æque passiones entis conveniunt illi, & tamen unitas dicitur ejus passio primaria, & magis proxima, quam veritas, & bonitas; nec denique quarta; nam aqua plus refrigerat, quia cum sit subtilior terra, facilis penetrat, & adhærescit, sicut etiam eadem de causa fortius sentitur calor in aqua calefacta, quam in terra.

Solum pollet urgere pro hac parte auctoritas Aristot. 2. de gen. 33. ubi ait, sed tamen simpliciter quatuor existentis, unius unumquodque est terra enim sicca magis, quam frigidior, terra autem magis calida, quam sicca. Sed etiam pro alia parte extat auctoritas ejusdem ibi text. 22. ubi sic loquitur, extrema quidem, & sicca ignis, & terra, media autem, & mixta magis aqua, & aer. Verum nec una, nec altera convincit, non prima, nam ibi Arist. non loquitur de intentione illarum qualitatum, sed per appropriationem quandam, secundum quam una qualitas evidentiùs videtur uni elemento convenire, quam altera; hinc non dicit terram esse magis siccatam, quam frigidam, sed magis sicca, quam frigida, id est habere quandam alinitatem magis cum siccitate, quam cum frigiditate: altera etiam auctoritas non convincit, nam loquitur ibi Arist. de elementis, prout modò exiit, quo sensu verum est extrema purior esse media.

QUÆSTIO VII.

An qualitates symbolas elementorum, alteramque corporum sint ejusdem speciei.

83 Qualitates symbolæ dicuntur illæ, quæ eodem nomine nuncupantur, ut calor ignis, & calor aeris, humiditas aquæ, & humiditas aeris, frigus terræ, & frigus aquæ, &c. & sub hoc quæsto comprehendimus etiam consimiles qualitates aliorum corporum, scilicet calorem vitalem, ac etiam cœlestem, qui nimirum à cœlestibus corporibus in hac inferiora imprimunt, vel potius diffundunt, & fingunt istiusmodi qualitates sint ejusdem, vel potius diversæ speciei. Prima opinio distinguit ipsas species, & aliquid ut Alex. Simpl. & Averr. apud Zimarum in tabula, verbo frigiditas universaliter loquuntur tam de qualitatibus elementorum, quam mixtura; alii verò loquuntur in specie de calore vitali, seu animali, eumque distinguunt ab elementari, ut Fernel. 4. Phyllog. c. 3. Suel. 1. Meth. c. 35. Dand. lib. 1. de animat. corp. temperamento c. 12. Picus Mirand. 1. adversus Astrolog. c. 3. & alii. Altera sententia, quæ est communis, affirmat universaliter qualitates omnes symbolas in quibuscunque corporibus esse ejusdem speciei specialissimæ, ita Zab. lib. 2. de qualitatibus elemen. Achill. lib. 3. de element. dub. 10. Contar. to. 2. q. Peripat. q. de primis qualitatibus. Tolet. 2. de gen. q. 7. Comb. lib. c. 3. qu. 6. Marfil. q. 4. Saxon. q. 5. Ruv. q. 10. Arif. q. 12. Hart. disp. 6. sect. 6. Arriag. disp. 4. sect. 3. Averr. q. 42. sect. 9. & alii passim. Nec tandem deservunt, qui utramque opinionem tutari sunt ut probabilem, ut Angelit. lib. 2. cap. 43. s. primum dubium, licet secundam fateatur probabilior.

84 Dicendum est cum communi omnes symbolas qualitates, ac in quibuscunque corporibus inter se esse ejusdem speciei specialissimæ. Conclusio est communis, & licet aliqui Scotilæ in hoc dubitaverint de mente Doctores, nihilominus loculenter ex variis ejus locis colligitur nam 1. c. 2. q. 7. ad 1. prin. concedit genita ex partu, & ex femine esse ejusdem speciei, & consequenter eandem speciem habere qualitates, licet illæ sint à diversis omnino specie agenticus inducæ, quod etiam repetit 2. d. 18. lit. K. & eodem lib. 1. ad 4. prin. ait calorem, loquens de diversæ coadiuvare calorem naturalem, quod verum non esset, si forent diversæ speciei; item 4. d. 3. quæst. 1. D. & ad 1. prin. loquens de aqua naturali, & artificiali ait non esse ejusdem speciei, sed illam esse elementum, hanc verò mixtum corpus, licet aliqua accidentia similia habeant, & loquimur de similitudine specificæ, hæc autem accidentia similia sunt humiditas utriusque, & frigiditas, ut constat ex argumento primo principali, quod ibi solvit. Ruvius eod. lib. 44. qu. 3. loquens de igne inferni ponit plures modos, quibus dicit potest illum torquere damnatos, & ultimus est ille, quod scilicet corpora damnatorum non retineant proprium temperamentum, sed ignem inducere summum calorem, & tunc remaneret per miraculum viva absque proportionata mixtione qualitatum. Quod si ponatur (subjungit Doctor) calorem induci in summo, & tamen qualitatem illam mixti stare in eodem, videtur quod formaliter repugnancia sit, sicut fit medium, & extremum simul fierent in eodem. Ex quibus

